

DE OORLOG DICHT BIJ HUIS

Leerlingen werpen regionale blik op Grote Oorlog

Leerlingen van KSG De Breul in Zeist gaan al jaren op excursie naar het in de Eerste Wereldoorlog zwaar geteisterde leper. Altijd weer een succes, maar honderd jaar na het begin van de strijd wilde geschiedenisdocent Albert Jens de Grote Oorlog nóg dichterbij brengen.

Albert Jens is docent geschiedenis op KSG De Breul in Zeist.

De auteur dankt de Heemkundekring Amalia van Solms.

Al jaren verdiepen onze leerlingen zich in de regionale geschiedenis als we het onderwerp Nederland en de Tweede Wereldoorlog behandelen. Het blijkt dat leerlingen juist in de materie geïnteresseerd raken omdat we het op deze manier aanpakken. Voor mij was dat de reden om te onderzoeken of er in de regio Zeist ook mogelijkheden waren voor lessen over de Eerste Wereldoorlog. Het bleek dat een aantal instanties in het kader van het herdenkingsjaar plannen had om op educatief gebied iets te doen met de Eerste Wereldoorlog. Omdat deze plannen nog verre van uitgewerkt waren, besloot ik zelf iets te ontwikkelen. Daarbij heb ik hulp gekregen van diverse instanties, zoals het archief van de gemeente Zeist, Huis Doorn, kasteel Amerongen en Landschap Erfgoed Utrecht. Als startpunt gebruikte ik de thema's die uitgewerkt zouden worden in

het nieuw op te zetten museum over de Eerste Wereldoorlog bij Huis Doorn. Uiteindelijk bleven er acht thema's over die betrekking hadden op de omgeving van Zeist en de Eerste Wereldoorlog. Het bleek dat er in Zeist tijdens de oorlog een interneringskamp voor Belgische soldaten was. Dit kamp werd opgezet omdat Nederland na de val van Antwerpen in oktober 1914 overspoeld werd door Belgische vluchtelingen (in het eerste oorlogsjaar een miljoen), die in het nabijgelegen Amersfoort geen onderdak meer konden vinden in de kazernes. Daarom werd in allerijl in Zeist een geïmproviseerd kamp gebouwd. De levensomstandigheden waren hier zo slecht dat in december van hetzelfde jaar een opstand uitbrak die door de Nederlanders hardhandig werd neergeslagen, met acht doden tot gevolg. Toch toonden de Belgen hun dankbaarheid voor de opvang. Dit

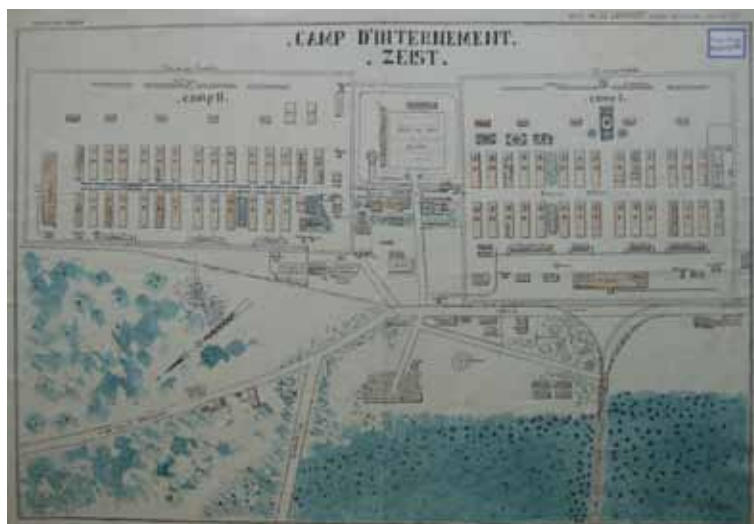
kwam tot uiting met de bouw van het grootste monument dat Nederland rijk is, het Belgenmonument in Amersfoort, waar tijdens de oorlog al, in 1917, aan werd begonnen.

Je kunt je afvragen of de Belgen nou zo dankbaar moesten zijn. Na de oorlog kregen ze immers de rekening gepresenteerd van zestig miljoen gulden voor de opvang van de geïnterneerde soldaten. Het was dan ook niet zo vreemd dat de officiële opening van dit monument, dat er nu verlaten bij ligt, pas in de tweede helft van de jaren dertig plaatsvond. Het levert een interessant thema op dat ook door onze leerlingen is bestudeerd.

FORT BIJ VECHTEN

Met de vele forten in de omgeving van Zeist lag het voor de hand dat het onderwerp 'Mobilisatie van Nederland' meer diepgang kon krijgen door een bezoek aan Fort bij Vechten. Ook leerlingen met het thema 'De Hollandse waterlinie als verdedigingslinie' konden hier veel informatie vinden.

In het nieuw gebouwde paviljoen bij Huis Doorn konden de leerlingen zich verdiepen in de rol van de media en pers tijdens de Eerste Wereldoorlog. Naast dit thema bleek Huis Doorn natuurlijk de ideale plek om te achterhalen wie er nu eigenlijk schuld had aan het ontstaan van de oorlog. De laatste twintig jaar van zijn leven was dit huis de woonplaats van Wilhelm II,

Plattegrond Belgisch interneringskamp Zeist. Bron: Gemeentearchief Zeist.

de naar Nederland gevluchte laatste Duitse keizer. Vooral in de rookkamer van dit huis was de schuldvraag een onderwerp dat vrijwel dagelijks onder het genot van een rokertje besproken werd. Ten slotte was er nog een groepje leerlingen dat de komst van Wilhelm II op kasteel Amerongen onder de loep genomen heeft. Na herhaaldelijke telefonische verzoeken van de Nederlandse regering gaf de eigenaar van dit kasteel, graaf Bentinck, in november 1918 toestemming voor de opvang van de keizer voor de duur van drie dagen. Uiteindelijk heeft de graaf maar liefst anderhalf jaar zijn privacy moeten opofferen: Wilhelm en zijn vrouw Augusta Victoria pakten pas in 1920 hun koffers om neer te strijken in Huis Doorn.

ONDERZOEKSDOSSIER

Voor ieder hierboven beschreven thema heb ik, met hulp van twee sectiegenoten en een collega van een andere middelbare school uit Zeist, een onderzoeksdossier samengesteld. Vol overgave zijn de leerlingen aan de slag gegaan: gewapend met pen en papier bezochten ze de diverse musea en monumenten tijdens de zogenaamde Historische Activiteitendag. Naast het bezoeken van deze sporen van de Eerste Wereldoorlog, waarbij de lokale geschiedenis tastbaarder werd, hebben de leerlingen ook enigszins kunnen ervaren wat de Eerste Wereldoorlog voor de betrokkenen betekende. Op deze dag werd in het kader van het project 'Zeist en omgeving in de Eerste Wereldoorlog' twee activiteiten ontplooid waarbij de leerlingen actief bezig waren. In spelvorm hebben ze aan den lijve kunnen ondervinden hoe het is om met een gasmasker op te lopen (benauwd!) of een gewonde soldaat op een brancard te vervoeren. Daarnaast kregen de leerlingen inzicht in de problematiek van Belgische burgers die vluchtten via de Dodendraad die in het tweede jaar van de oorlog de grens tussen België en Nederland hermetisch afsloot. Met een zelfgemaakt 'vluchtraam' moesten leerlingen met hun tijdelijke

familie veilig onderdak zien te vinden in het neutrale Nederland. Tijdens het spel konden ze ervaren wat tijdens een haastige vlucht belangrijk was om mee te nemen, of om juist thuis te laten. Met de opgedane kennis op zak moesten de groepjes leerlingen de onderzoeksdossiers uitwerken. Hun werk werd beloond met een cijfer, maar bekroond met een presentatie voor ouders en andere belangstellenden. Voor mij was het best spannend, omdat je niet weet wat je kunt verwachten, maar bij de presentaties stegen de leerlingen boven zichzelf uit. Ook de conservator van Huis Doorn, Cornelis van der Bas, die op de presentatieavond juryvoorzitter was, bleek aangenaam verrast, niet alleen door de creatieve presentaties maar ook door het hoge niveau van de inhoud.

Het project was zo geslaagd dat ook twee andere middelbare scholen in Zeist interesse hebben getoond om het te gaan uitvoeren. ■

Het Belgenmonument in Amersfoort werd door België geschonken aan Nederland ter herinnering aan de internering van gevluchte Belgische militairen in de Eerste Wereldoorlog.

Leerlingen oefenen om later tijdens de Historische Activiteitendag door het vluchtraam te kruipen. Daaronder: Winnaars van het project 'Zeist en omgeving in de Eerste Wereldoorlog' Britt van Vondelen, Femke van Remoorteren en Julie Schnitzler. Links: De voorkant van een van de acht opdrachtenboekjes.

